

Verksamhetsberättelse 2021

Föreningen Vietnam, Laos och Kambodja

INLEDNING

Året präglades återigen starkt av Covid-pandemin vilken hindrade föreningen från att arrangera öppna, officiella seminarier på ABF i Stockholm. Dock arrangerades två seminarier på länk, ett om Vietnam och ett om Mekongflodens öde (se nedan).

Under året har styrelsen haft sporadisk kontakt med representanterna för Vietnam resp. Laos via deras ambassader. Det har handlat om artighetsbesök. I vissa fall har det varit möjligt att ta upp känsliga frågor som demokrati och mänskliga rättigheter men betoningen hamnar på olikheterna i våra länders historia och att i vilket fall passar inte västerländska uppfattningar i Vietnam och Laos, enligt deras representanter.

Sverige-Laos Föreningen har under året beslutat lägga ner sin verksamhet och upphöra.

STYRELSE

Årsmötet den 20 september 2021 omvalde Eva Lindskog till ordförande och Lasse Wallén till kassör. Till övriga styrelseledamöter valdes Agneta Carleson, Jenny Ikelberg, Jens Rosbäck, Ulf Svensson och Britta Öström.

VALBEREDNING

Till valberedning utsågs Rolf Bergman (sammankallande) och Eric Olofsson.

KONSTITUERING

Vid styrelsens konstituering den 12 oktober 2021, Britta Öström till sekreterare. Styrelsen har under verksamhetsåret 2021 (jan-dec) hållit åtta protokollförda sammanträden, samtliga på länk.

SJUNKANDE MEDLEMSANTAL

Sedan 2018 då nuvarande styrelse började få ett grepp om antalet medlemmar i FVLK har detta stadigt gått ner med undantag för 2019 då tillströmningen till nästan 100 medlemmar var ovanligt stor. Idag är vi ca 30 betalande medlemmar.

En anledning kan tillskrivas pandemin och avsaknaden av offentliga seminarier där vi ofta rekryterar nya medlemmar och/eller påminner aktuella medlemmar om inbetalningen av medlemsavgiften. Då även tillströmningen av medlemmar till våra årsmöten tenderar att gå ner liksom till våra seminarier (trots att de anpassats till att hållas på länk) har styrelsen

intrycket att det allmänna intresset för föreningens verksamhet är låg. Det är också tydligt att vi inte lyckas rekrytera nya, yngre medlemmar.

Detta tillsammans med den rådande politiska situationen i de tre länderna (se nedan) har fått styrelsen att föreslå en process då vi upplöser FVLK. Se styrelsens förslag som medföljer detta utskick.

KOMMUNIKATION

Föreningen har tre kanaler för kommunikation med medlemmar och allmänhet: hemsidan (www.fvlk.se), Facebook-gruppen och mail-adressen (info@fvlk.se). Trots ansträngningar att hålla hemsidan aktuell kan styrelsen konstatera att även på dessa kommunikationskanaler är intresset begränsat.

UPPFÖLJNING AV INITIATIVET ATT SÖKA SAMARBETE MED LIKARTADE ORGANISATIONER

I ett försök att vidga vår verksamhet genom samarbete med likartade organisation har kontakter under året tagits med Föreningen för Utvecklingsfrågor (FUF) och Global Bar.

FUF

Styrelsen har tagit kontakt med representanter för FUF som skulle återkomma med besked om det fanns möjligheter till gemensamma seminarier. FVLK erbjöds också att skriva artiklar i FUFs publikationer. Utbytet med FUF har helt stannat av på grund av pandemin och inga nya kontakter har tagits.

GLOBAL BAR

Föreningen har också under året diskuterat ett formaliserat samarbete med medie- och kommunikationsbyrå Global Reporting i Stockholm. Global Reporting anordnar samtals- och debattkvällar kring aktuella globala frågor cirka var tredje vecka, kallad "Global Bar", och föreningens förslag var att ett par sådana barer årligen skulle ägnas åt situationen i "våra" tre länder. Vi skulle bistå med expertis kring relevanta ämnen samt förslag på intressanta paneldeltagare. Det visade sig dock vara svårt att komma fram till en bra modell för hur samarbetet skulle fungera. Global Reporting vill att debatterna ska fokusera på aktuella ämnen och det är inte säkert att just våra länder är de mest intressanta när temat ska fastställas. Det innebär också en kostnad för föreningen att använda Global Reportings lokaler, varumärke och nätverk.

SITUATIONEN I DE TRE LÄNDERNA

Denna sektion är delvis kopierad från verksamhetsberättelsen 2018 vilket anger att situationen vad gäller ekonomisk utveckling resp. mänskliga rättigheter i stort sett inte har förändrats. Snarare har villkoren för olik tänkande försämrats under de tre senaste åren.

Utvecklingen i Vietnam, Laos och Kambodja har blivit alltmer entydig med kraftiga satsningar på den inhemska ekonomin samtidigt som parti-staterna (dit Kambodja numera

hör) uppvisar gemensamma drag vad gäller en svag rättsordning, tilltagande korruption och maktövertagande mot individer, som för fram sina åsikter på möten, demonstrationer och i sociala medier.

Rättsordningen är underordnad regeringspartierna, som saknar demokratisk uppbyggnad och styr tillämpningen av lagarna. För den enskilde är de oftast ogenomträngliga alternativt så vaga att de kan tillämpas efter makthavarnas gottfinnande. Maktövertagandet, som är fortsatt flagrant, möjliggörs av att regeringspartierna i de tre länderna fungerar som den reella statsmakten ("partistaten"). Det ger centrala och lokala partiledare makt att i egenintresse handla utan insyn av allmänintresset.

De styrande i Vietnam är på väg att inför samma typ av övervakning av sina medborgare som Kina; dvs att med hjälp av identitetskort/mobil registrera status, hälsa, rörelsemönster etc. Det senare bekräftas ytterligare genom kameraövervakning utomhus.

Partiledningen i Hanoi planerar att återinföra det informationssystem som rådde under krigsåren och fram till våra dagar: att med hjälp av högtalare i varje kvarter hålla medborgarna informerade om dagsaktuella frågor i politiken, nya regler och förordningar samt kampanjer av olika slag som t ex vaccinering mot Covid.

I Laos råder stora problem med dålig växelkurs, stora utlandsskulder (mest till Kina, 45 procent av BNP) och inflation. Sammanlagt har detta lett till att Laos ekonomi är i det närmaste bankrutt, med skulder som uppgår till 88 procent av BNP (WB). Den snabba ekonomiska utvecklingen har burits upp av massiva lån under åren 2010-2016. Trots denna utveckling räknas 18 procent av befolkningen fortfarande som fattiga (ABD).

Den massiva utbyggnaden av vattenkraften (med målet att bli Asiens 'batteri') fortsätter vilket drabbar lokalbefolkningen som inte får tillräcklig kompensation och/eller inte har laglig rätt att protestera. Laos har begåvats med en snabbjärnväg från Kunming i Kina till Vientiane med bistånd från Kina. Nyttigheten för den egna befolkningen har ifrågasatts då den hittills mest gynnat kinesiska turister.

Den politiska repressionen i Kambodja har fortsatt med oförminskad kraft. Under november 2020 ställdes representanter för det av regimen upplösta oppositionspartiet CNRP inför rätta och domarna föll utan några klara bevis. I juni 2022 var det lokala val vilket inte har förändrat det politiska landskapet. Valet var hårt kontrollerat av det styrande partiet CPP och regimen. Det nya oppositionspartiet Candlelight Party ('candlelight' alluderar på CNRPs logotyp och kan ses som dess efterträdare). CPP vann 75 procent av rösterna.

Kambodja fortsätter vara ett av de mest korrupta länderna i världen. En konsekvens av korruptionen är en omfattande trafficking av människor som jobbar som slavar med internetbedrägerier under ledning av kinesiska gangsters och rika kambodjaner med kontakter med den högsta politiska ledningen.

Klimatkrisen fortsätter att slå hårt och Mekongregionen är extra känslig. Fisket i Tonle Sap är hotat, både av överfiskning och förändrade vattenflöden på grund av vattenkraftutbyggnaden.

Internationellt fortsätter Kambodja att odla en nära relation med Kina. Det skall finnas ett hemligt avtal med Kina som säger att Kina får hyra en tredjedel av den kambodjanska flottbasen Ream på 30 år. 2021 påbörjade Kina byggnationer vid basen. Detta förnekas av den

kambodjanska regimen. Om ett sådant avtal föreligger, är det ett brott mot både konstitutionen och Parisavtalet från 1991.

AGENT ORANGE-PROJEKTET, RAPPORT OCH AVSLUTNING

Under en period hade f d Svenska Kommittén; nuvarande FVLK en penninginsamling med särskild inriktning på de människor som blev offer för USAs giftbesprutningar under kriget.

Under 2016 beslutade styrelsen att upprätta ett samarbete med Hue University of Agriculture and Forestry (HUAF) för planering och genomförande av ett projekt i västra Thua Thien Hue-provinsen, nära gränsen till Laos. Efter samråd med lokalbefolkningen beslutade kommunledningen i Dong Son, distriktet A Luoi, att använda de insamlade medlen till inköp av kor. En total summa på motsvarande USD 40.000 (motsvarande ca 300.000 SEK eller 500 miljoner VND) avsattes till projektet. Denna summa fördelades mellan fyra poster: en s k revolving fund (större delen), sparmedel i bank för lån, utbildningskurser och projektledning.

Projektet inleddes i början av 2017 och pågår så länge som medel generas av revolving fund respektive av bankkontot som har en sparränta.

På uppdrag av FVLK gjordes 2021 en oberoende utvärdering av en vietnamesisk konsult. Resultatet av projektet är blandat. Det visar sig (inte överraskande) att de familjer som redan från början hade bättre ekonomiska möjligheter att lyckas med skötseln också var de som fick korna att överleva och producera kalvar. Till saken hör att de allra flesta familjer i kommunen är bland de allra fattigaste i distriktet så inkomstskillnaderna är inte särskilt stora. Det största problemet har alltså varit att få kon att överleva. Under perioden 2016-2021 har en del kor dött, ibland upp till hälften vid varje tillfälle. Men grunden är ändå lagd för en fortsättning där fattiga bönder fått utbildning, och praktiskt stöd (t ex i form av byggande av stallar; odling av foder). Varje överlevande ko som dessutom kalvar flera gånger borgar för en positiv fortsättning av projektet. Vilket var ursprungstanken med revolving fund. Och i april 2021 uppgick sparkontot på banken till ca USD 2.250. Kontot används för fördelaktiga lån till de familjer som så önskar.

Styrelsen har nu gjort bedömningen att projektet, trots en del bakslag, har stora möjligheter att verka i egen kraft under en längre tid framöver. I överenskommelse med projektledningen vid Hue-universitet avslutas nu FVLKs uppfölning av projektet.

Seminarier

Två seminarier har hållits: ett med den svenska ambassadören i Hanoi, Ann Måwe gällande en allmän uppdatering av situationen i Vietnam och de svensk-vietnamesiska relationerna och ett med forskaren Eric Zink baserade på svenska ambassaden i Bangkok om situationen för floden Mekong och länderna som är beroende av flodens överlevnad.

Båda seminarierna hölls via länk. Flera planerade seminarier fick skjutas upp p g a olika anledningar inkl. Covid.

Vietnam

Ann Måwe kom till Vietnam i september 2019 lagom till firandet av relationerna Sverige-Vietnam 50 år. Detta firande underströks av handelsdelegationer i båda riktningarna: handelsminister Anne Linde till Vietnam och premiärminister Nguyen Phuc till Sverige.

Sverige gav bistånd till Vietnam i 46 år. Idag domineras relationerna av handel, sverige-främjande aktiviteter och ömsesidiga intressen.

I april 2021 utmärktes Vietnam av sina framgångar mot Corona-spridningen. Vid tidpunkten hade Vietnam endast 3.000 sjukdomsfall och 35 personer hade avlidit. Ekonomin hade inte drabbats nämnvärt och hälsosystemet fungerade så till vida att man var noga med spårning och karantän; även gränserna stängdes tidigt. Det mest utmärkande med denna policy var att myndigheterna visade en viss öppenhet och fick därmed stöd från befolkningen. T ex drogs kampanjer igång på Tiktok för ungdomar, affischer och kortfilmer. Dock var vaccineringen inte så snabb troligen beroende på att smittspridningen var så begränsad.

Situationen ekonomiskt och socialt: landet utmärks av sin oerhört snabba ekonomiska utveckling de senaste 30 åren. Utbildningsystemet har förbättrats liksom hälso-politiken. Det finns hållbarhetsmål men betoningen ligger på fortsatt ekonomisk tillväxt. Under Corona ligger den på ca 2% men förväntas öka till 6-7% under 2021. Vietnams ekonomiska politik går ut på hög grad av frihandel och är allmänt investeringsvänligt. Näst efter Singapore hade Vietnam flest frihandelsavtal i regionen (augusti 2020).

Trots Corona-politiken så ökade arbetslösheten markant och turismen drabbades hårt. Dock växte den inhemska turismen.

Vietnam bedriver en utrikespolitik som går ut på att ha öppna, goda relationer med alla länder. Vid sidan om starka relationer med enskilda länder (USA, Japan, Korea, Kina, Ryssland) och EU så är ASEAN viktigast för Vietnam. Under perioden 2020-21 sitter Vietnam i säkerhetsrådet och driver vissa frågor där som 'de-mining' och FNs regionala samarbete. Den enskilt största frågan för Vietnam är situationen i Syd kinesiska havet där Vietnam har både folkrätten och havsrätten på sin sida.

Kommunistpartiet hade sin 13e kongress i januari 2021. Det utmärkande för den var att de traditionellt fyra viktigaste posterna (presidenten, premiärministern, part-ordföranden och ordförande i nationalförsamlingen) gick till män (ingen kvinna) och ingen kom från södra Vietnam. Av de 28 ministrarna var 12 nya på sina poster.

Det är fortsatt allvarligt läge vad gäller de mänskliga rättigheterna (MR); framför allt yttrandefriheten och föreningsrätten.

Utrymme för samarbete finns i andra frågor: miljö-klimat, HBTQ-frågor, jämställdhetsfrågor (våld i nära relationer, lika-lön, lika karriärmöjligheter för män och kvinnor) och korruption; särskilt den korruption som drabbar människor i vardagen.

En fördel för Sverige är att det är många ute i samhället som känner oss och vill samarbeta med oss. Det finns ett rikt nätverk. Aktuella frågor nu är grön, hållbar återväxt, jämställdhet, innovation, konsumentssäkerhet. Här är svenska lösningar efterfrågade. Den äldre generationen refererar till Bai Bang, Olof Palme och ABBA. Dock, idag är 2/3 av befolkningen under 40 år och de har inte samma referenser.

Sverige har fortsatt dialog vad gäller rättsutvecklingen, inkl. arbetsrätten i handelsavtalet mellan EU och Vietnam. Men det är klart att det är en utmaning att i praktiken genomföra

avtalet, framför allt arbetsrätten, men också miljöhänsyn liksom CSR (Corporate Social Responsibility).

Vad gäller ämnet 'Vietnam-kriget' så har landet lämnat det bakom sig. Idag är det situationen i Syd kinesiska havet som gäller.

Tack vare Sveriges engagemang för Vietnam under kriget så finns det starka mellanfolkliga relationer som satt spår inom kulturen, media och hälso-systemet.

Många stora svenska företag (ett 70-tal totalt) är närvarande i Vietnam: ABB, Ericsson, IKEA, Tetrapak, Astra-Seneca, HM, Atlas Copco, SKF, Oriflame, Elektrolux). Dock är det brist på svenska små- och medelstora företag. De vågar inte satsa då man anser att tillståndsgivning och annat i samband med etablering är krångligt och kostsamt.

Utrymmet för det civila samhället är begränsat. Men finns ljusglimtar som t ex Hanoi Pride Parade. En del miljöorganisationer har lyckats driva frågor såsom sol-energi och där ligger Vietnam i framkant. Men det finns gränser för vad man kan göra. Många idkar själv censur. Sveriges möjligheter att agera när det gäller personer som fängslas på dubiösa grunder är små. Men samarbete med EU sker. Svårt att säga om det ger effekt.

Möjliga spänningar mellan nord och syd? Ja, i den meningen att de i syd menar att det är där som den ekonomiska tillväxten skapas men det påverkar inte politiken som drivs från norr.

Frågan är om demokrati i västerländsk mening efterfrågas? Svårt att svara på. Men det som är klart är att den unga generationen är starkt optimistisk: de har fått god utbildning, de har arbete och de kan resa.

Mekongfloden och dess öde

Bakgrund: Mekong är ca 5000 km lång flod som sträcker sig från Tibet till södra Vietnam och rinner ut i Syd kinesiska havet. I norr har den fallhöjd på 5000 meter och avrinningsområdet är på ca 800.000 m². Floden försörjer hela området med el, mat, biologisk näring och våtmarker, samt byggnadsmaterial (såsom sand och betong till vägar och byggnader). Den bidrar till risodling, fiskodling, transporter och handel.

Problemen består av konkurrensen om dessa resurser där hänsyn inte tas till biodiversitet och de tjänster som ekosystemen bidrar med. Där till kommer stora brister i samarbetet mellan de berörda länderna (Kina, Vietnam, Laos, Kambodja, Thailand, Burma).

Den snabba ekonomiska utvecklingen i området sker på bekostnad av både människor och människors rättigheter samt miljön i området. De många dammarna (för vattenkraft) håller tillbaka den näring som behövs nedströms (Kambodja och Tonle Sap-sjön och Vietnam och Mekongdeltat). Fiskmigrationen har t ex ändrats och stör fisket. Andra faktorer som utmanar miljön är att risodlingen har ökat till tre från två skördar per år. Mer infrastruktur har byggts och överfiske sker i Tonle Sap. Dessutom har Covid 19 fått den effekten att många människor åkt tillbaka till sina byar och stannat där vilket ökat trycket på odlingsmark.

De många dammarna stoppar sedimentbildning vilket i sin tur ökar intrånget av saltvatten. Så nu minskar deltat i stället för ökar. Den snabba ekonomiska utvecklingen kräver mer husbyggnation och vägar där betongen består av sand från Mekong.

Det finns lagstiftning kring dessa frågor men följderna av över-exploatering tar inte upp. Området lider också av hög grad av korruption och brist på transparens och lokala forskare och aktörer har svårt att höja rösten.

Sveriges regionala stöd betonar hållbarhet (miljö, klimat) och mänskliga rättigheter (gender och utsatta grupper) i form av stöd till forskningsnätverk i området som till MRC (Mekong River Commission), SEI (Stockholm Environment Institute), RECOFT (Regional Community Forestry). Andra regionala aktörer är Lang-Kang Mekong och WB (Världsbanken).

MRC har Sverige stött i många år. Organisationen utmärker sig genom att det är staterna eller regeringarna i de olika länderna som står. Det är en begränsning men också en möjlighet att nå ut med viktiga frågor.

Vad gäller de enskilda länderna så är problemet bristen på lokala starka institutioner som kan säga ifrån och bedriva inflytande på sina regeringar.

Några ljuspunkter:

- En högre grad av informationsdelning om vattnet i floden men det krävs mer.
- Tack vare forskningsnätverken så produceras mer information om vattenkraftutbyggnaden.
- Det finns exempel på hur våtmarker har räddats i Thailand tack vare insatser från aktörer inom Community Forestry.
- Tack vare regionalt samarbete inom forskning så är öppenheten för problemerna större.

Sammanfattning av problemen:

- Ändringar i flödet i Ton Le Sap har minskat tillgången på fisk.
- Ökat inslag av torka som troligtvis orsakas både av vattenkraftutbyggnaden och klimatförändringarna.
- Om Kinas roll: hur mycket vatten behåller Kina uppströms. Ej klart men siffran 25% har nämnts. Även om Kina är en stormakt med allt vad det innebär så måste landet ta hänsyn till de andra länderna som Kina har starka politiska och ekonomiska förbindelser med.
- När saltvatten tränger in i deltaområdena omvandlas området från risodling till räkodling. Denna kräver stora mängder av antibiotika vilket förgiftar marken och gör den obrukbar för all framtid.
- Marken vid havet (deltat) går inte bara förlorad utan även kvaliteten på marken.

Sveriges stöd till MRC var (2016-2021) 49 miljoner SEK. Sverige ingår här i en Donors Group där man tar upp frågor om Mekongflodens hållbarhet; att utvecklingen går åt fel håll. Andra organisationer och länder som arbetar regionalt är EU, USA, Canada, Frankrike, Tyskland, Schweiz.

Roll för lokala NGOs och forskningsgrupper? Den är begränsad. Dock, de lokala universiteterna i de berörda länderna kan ställa frågor.

Största hotet mot Mekong: kortsiktig ekonomisk utvinning.

Största möjligheten: tack vare sociala medier så kommunicerar folk med varandra. Här ställs krav och önskemål: Alla vill ha ren luft, och rena grönsaker och mat.

